

Dr inż. Janusz Eichler
Dr inż. Jacek Kasperski

Zakład Chłodnictwa i Kriogeniki
Instytut Techniki Ciepłej i Mechaniki Płynów I-20
Politechnika Wroclawska

ODSTĘPSTWA RZECZYWISTEGO OBIEGU ABSORPCYJNO-DYFUZYJNEGO OD OBIEGU TEORETYCZNEGO (część II).

Dla określenia odstępstw rzeczywistego obiegu absorpcyjno-dyfuzyjnego od obiegu teoretycznego, konieczne jest zwrócenie uwagi na konsekwencje zastosowania gazu inertnego, jako elementu wyrównującego ciśnienie w układzie, na obraz realizowanych tam procesów.

W tym celu, na rys. 1 przedstawiono schemat modelowy PAROWACZA w układzie absorpcyjno-dyfuzyjnym wraz ze schematem rozkładu ciśnień i temperatur wzdłuż długości rury wymiennika. Do PAROWACZA dopływa ciekły żiębnik o stanie **8** (p_c, ξ_z, T_8, h_8). (punkt A na rys. 1). W momencie przedostania się cieczy do przestrzeni PAROWACZA, żiębnik dostaje się do atmosfery *ubogiej* w amoniak *mieszaniny gazowej* o stanie **14** (p_c, y_u, T_{14}, h_{14}). W wyniku procesu mieszania pary żiębnika z gazem inertnym (punkt B), powstaje *uboga mieszanina gazowa* o stanie **9**, w której ciśnienie cząstkowe pary żiębnika p_{o1} jest stosunkowo niskie i wynika z równania:

$$p_c = p_{o1} + p_{i1} \quad (1)$$

Temperatura cieczy żiębnika obniża się do wartości T_9 , odpowiadającej ciśnieniu parowania p_{o1} .

Na skutek kontaktu ciekłego żiębnika z otoczeniem PAROWACZA (przestrzenią żiębnioną), następuje proces intensywnej dyfuzji żiębnika do *mieszaniny gazowej*, związany z przejmowaniem strumienia ciepła $\dot{Q}_o$. Odparowywanie żiębnika powoduje stopniowy wzrost zawartości pary NH_3 w *gazowej mieszaninie* aż do momentu, gdy cała ciecz odparuje lub gdy osiągnięta zostanie maksymalna dopuszczalna temperatura końca parowania T_{10} . Oznacza to powstanie *bogatej mieszaniny* NH_3+H_2 , w której ciśnienie cząstkowe żiębnika wzrosło do wartości p_{o2} wg równania:

$$p_c = p_{o2} + p_{i2} \quad (2)$$

Tak więc w rzeczywistym procesie parowania obiegu absorpcyjno-dyfuzyjnego, na skutek zastosowania gazu inertnego, jako składnika „dławiącego” ciśnienie żiębnika, występuje zjawisko początkowego spadku ciśnienia do wartości p_{o1} a następnie jego wzrost do wartości p_{o2} . Towarzyszy temu przyrost temperatury parowania z T_9 do T_{10} , jako pochodna przyrostu ciśnienia. W rzeczywistym procesie parowania, na przyrost temperatury ma wpływ także niecałkowity proces rektyfikacji pary a przez to obecność w PAROWACZU niewielkiej ilości wody ($\xi_z < 1,0$), co pogłębia nieizotermiczność rzeczywistego procesu parowania.

Podobny wpływ obecności gazu inertnego obserwujemy w ABSORBERZE. Na rys. 2 przedstawiono schemat modelowy ABSORBERA w układzie absorpcyjno-dyfuzyjnym wraz

z rozkładem ciśnień cząstkowych i temperatur wzduż długości rury ABSORBERA. Do górnej części rury ABSORBERA dopływa ciekły roztwór ubogi o stanie 4 (p_c , ξ_u , T_4 , h_4), odpowiadający położeniu punktu A na rys. 2. Pochylenie rury sprawia, że ciekły roztwór ubogi spływa samoczynnie w dół ABSORBERA, w kierunku ZBIORNIKA. Na drodze spływu grawitacyjnego, ciecz kontaktuje się z *mieszaniną gazową, bogatą* w NH_3 , w wyniku czego następuje intensywne absorbowanie pary ziębniaka z atmosfery gazu inertnego. Towarzyszy temu wzrost temperatury płynów w ABSORBERZE na skutek tworzenia się dodatniego efektu termicznego (ciepło absorpcji).

Rezultatem tego jest przyrost ciśnienia cząstkowego ziębniaka nad ciekłym roztworem z:

$$p_c = p_{a1} + p_{i1} \quad (3)$$

do

$$p_c = p_{a2} + p_{i2} \quad (4)$$

przy zachowaniu stałości ciśnienia całkowitego p_c .

Dzięki odprowadzeniu do otoczenia strumienia ciepła absorpcji $\dot{Q}_a$, temperatura końcowa roztworu bogatego T_1 , osiąga najniższą wartość w aparacie, charakterystyczną dla możliwego do osiągnięcia w tych warunkach, zakresu absorpcji (ξ_b). Z równań (1), (2), (3) i (4) można wnioskować, że :

$$p_{a1} = p_{o1} \quad \text{i} \quad p_{a2} = p_{o2} \quad (5)$$

co ułatwia identyfikację procesów obiegu.

Uwzględnienie tych zjawisk pozwala na określenie rzeczywistego obiegu absorpcyjno-dyfuzyjnego na wykresie $\lg p - \frac{1}{T}$ (rys. 3) i analizę odstępstw od teoretycznego obiegu porównawczego. Dzięki temu projektant układu absorpcyjno-dyfuzyjnego otrzymuje efektywne narzędzie, pozwalające na zamodelowanie obiegu absorpcyjno-dyfuzyjnego w taki sposób, który umożliwi osiągnięcie zakładanych parametrów pracy projektowanego układu. W części I [1] przedstawiono przebieg teoretycznego obiegu porównawczego dla odwracalnej ziębniarki absorpcyjnej, zrealizowanego na wykresie $\lg p - \frac{1}{T}$ w oparciu o dany rozkład temperatur: T_z (temperatura ziębienia), T_{ot} (temperatura otoczenia), T_g (temperatura grzania). A oto lista odstępstw obiegu rzeczywistego, wynikająca ze zjawisk, towarzyszących realizowanym procesom:

1* Niecałkowita rektyfikacja pary generowanej w DESORBERZE powoduje, że do części ziębniczej układu absorpcyjno-dyfuzyjnego dostaje się, zamiast czystego ziębniaka, roztwór o pewnej zawartości wody ($\xi_z < 1,0$). Oznacza to nieizotermiczność rzeczywistego procesu skraplania. Punkt 7 (rys.3), określający stan cieczy na wylocie ze skraplacza zostaje wyznaczony w miejscu przecięcia linii ξ_z z izotermą T_7 , określoną na podstawie arbitralnie założonego przez projektanta, przyrostu temperatury ΔT_k , uwzględniającego nieodwracalność procesu przekazywania ciepła w SKRAPLACZU z równania:

$$T_7 = T_{ot} + \Delta T_k \quad (6)$$

Położenie punktu **7** wyznacza rzeczywistą wymaganą wartość ciśnienia kondensacji $p_k > p_{kt}$. Jeżeli projektant zapewni prawidłowe usuwanie gazu inertnego ze SKRAPLACZA, wówczas może przyjąć, że $p_k \approx p_c$, gdzie p_c oznacza całkowite ciśnienie w układzie, równe ciśnieniu napełnienia. Jeżeli projektant nie jest w stanie spełnić tego warunku, wówczas konieczne staje się przyjęcie:

$$p_c = p_k + \Delta p_c \quad (7)$$

gdzie:

Δp_c - poprawka, uwzględniająca przewidywaną zawartość gazu inertnego w SKRAPLACZU.

2* Strumienie substancji w układzie absorpcyjno-dyfuzyjnym są bardzo małe a średnice rur stosunkowo duże (dla zminimalizowania oporów przepływu), można więc pominąć spadek ciśnienia Δp_d pomiędzy DESORBEREM a SKRAPLACZEM. Pozwala to na przyjęcie założenia, że $p_d = p_k$.

3* Konieczność uwzględnienia spadku temperatury ΔT_d w modelowaniu rzeczywistego procesu przekazywania ciepła w DESORBERZE określa mniejszy niż w obiegu teoretycznym, zakres desorpcji. Rzeczywista temperatura roztworu uboższego T_3 na wylocie z DESORBERA będzie określona z równania:

$$T_3 = T_g - \Delta T_d \quad (8)$$

Położenie punktu **3** na wykresie $\lg p - \frac{1}{T}$ (rys. 3) zostaje określone w miejscu przecięcia izotermy T_3 z izobarą $p_d = p_k$. Zostaje w ten sposób określony rzeczywisty skład roztworu uboższego, spełniający warunek $\xi_u > \xi_{ut}$, co znacząco zmniejsza rzeczywisty zakres sorpcji $\Delta \xi$.

4* Specyficzny wpływ obecności gazu inertnego na rozkład ciśnień i temperatur w PAROWACZU (rys. 1) sprawia, że projektant obiegu rzeczywistego zmuszony jest uwzględnić te zjawiska przy modelowaniu procesu parowania. Przyrost temperatury ziębnika w procesie parowania ΔT_{9-10} , pochodzący od przyrostu ciśnienia cząstkowego ziębnika z p_{o1} do p_{o2} wyznacza wartość temperatury początku parowania T_9 z równania:

$$T_9 = T_{10} - \Delta T_{9-10} \quad (9)$$

Z kolei, uwzględnienie nieodwracalności przekazywania ciepła w PAROWACZU, określonej przyrostem temperatury ΔT_o (rys.3), pozwala na zamodelowanie rzeczywistego rozkładu temperatur i ciśnień w PAROWACZU wg równań:

$$T_{10} = T_z - \Delta T_o \quad (10)$$

i

$$T_9 = T_z - \Delta T_o - \Delta T_{9-10} \quad (11)$$

Punkty **9** i **10** zostaną określone w miejscu przecięcia izoterm T_9 i T_{10} z linią ξ_z . Wyznaczają one zakres zmian ciśnienia cząstkowego $\Delta p_0 = p_{02} - p_{01}$ w PAROWACZU. W obiegu rzeczywistym p_{02} jest zawsze niższe od teoretycznej wartości p_{10} dla obiegu porównawczego.

5* Ponieważ obieg gazu inertnego sprzęga PAROWACZ z ABSORBEREM, można przyjąć, że $p_{a1} = p_{o1}$ i $p_{a2} = p_{o2}$.

6* Obecność gazu inertnego w ABSORBERZE (rys. 2) wpływa w istotny sposób na modelowanie rzeczywistego procesu absorpcji. Jeżeli przyjmie się, że gaz inertny wpływa jedynie na rozkład ciśnień w ABSORBERZE, wówczas położenie punktu **1** (określającego koniec procesu absorpcji), zostanie wyznaczone w miejscu przecięcia izobary p_{a2} z izotermą T_1 , której wartość jest zdeterminowana równaniem:

$$T_1 = T_{ot} + \Delta T_a \quad (12)$$

gdzie:

ΔT_a - uwzględnia nieodwracalność przekazywania ciepła w ABSORBERZE.

Położenie punktu **1** wyznacza maksymalny, rzeczywisty skład roztworu bogatego ξ_b , opuszczającego ABSORBER. Pozwala to na wyznaczenie rzeczywistego zakresu sorpcji $\Delta \xi = \xi_b - \xi_u$, który jest zawsze mniejszy w porównaniu z obiegiem teoretycznym.

Położenie punktu **4**, wyznaczającego stan roztworu ubogiego na wlocie do ABSORBERA, zostaje określone w miejscu przecięcia linii ξ_u z izobarą p_{a1} . Z kolei położenie punktu **2**, określającego stan roztworu bogatego na początku procesu desorpcji w DESORBERZE, zostaje wyznaczone w miejscu przecięcia linii ξ_b z izobarą p_d . Wreszcie położenie punktu **5**, uwzględniającego przebieg procesu desorpcji w TERMOSYFONIE, połączony z efektem pompowania cieczy, można określić albo poprzez arbitralne założenie przyrostu temperatury roztworu w TERMOSYFONIE ΔT_T i stąd:

$$T_5 = T_2 + \Delta T_T \quad (13)$$

albo przez założenie zakresu desorpcji w TERMOSYFONIE:

$$\Delta \xi_T = \xi_b - \xi_5 \quad (14)$$

co pozwala na określenie:

$$\xi_5 = \xi_b - \Delta \xi_T \quad (15)$$

Przy przyjęciu któregoś z wariantów, położenie punktu **5** zostaje wyznaczone w miejscu przecięcia izobary p_d z T_5 lub ξ_5 .

Powyższa analiza pozwala na wyznaczenie rzeczywistego obiegu absorpcyjno-dyfuzyjnego na wykresie $\lg p - \frac{1}{T}$ (rys. 3) na tle przedstawionego w [1] teoretycznego obiegu porównawczego. Obieg rzeczywisty **1-2-5-3-4-7-9-10** charakteryzuje się mniejszym zakresem sorpcji $\Delta \xi$ w stosunku do porównawczego obiegu teoretycznego $\Delta \xi_t$ oraz większą różnicą ciśnień pomiędzy stroną wysokociśnieniową i niskociśnieniową, przy czym istotny wpływ na to ma obecność gazu inertnego.

Określenie efektywności ζ rzeczywistego układu absorpcyjno-dyfuzyjnego w oparciu o identyfikację obiegu na wykresie $\lg p - \frac{1}{T}$ nie jest możliwe. Dlatego celowe jest przeniesienie rezultatów powyższej analizy na przydatniejszy do obliczeń inżynierskich, wykres $h-\xi$ dla roztworu roboczego, co stanowi dalszy cel prac autorów.

LITERATURA:

[1] Eichler J., Kasperski J. – *Odstępstwa rzeczywistego obiegu absorpcyjno-dyfuzyjnego od obiegu teoretycznego. Część I.* Chłodnictwo, 1998, nr 9.

Artykuł 1. Podpisy pod rysunkami:

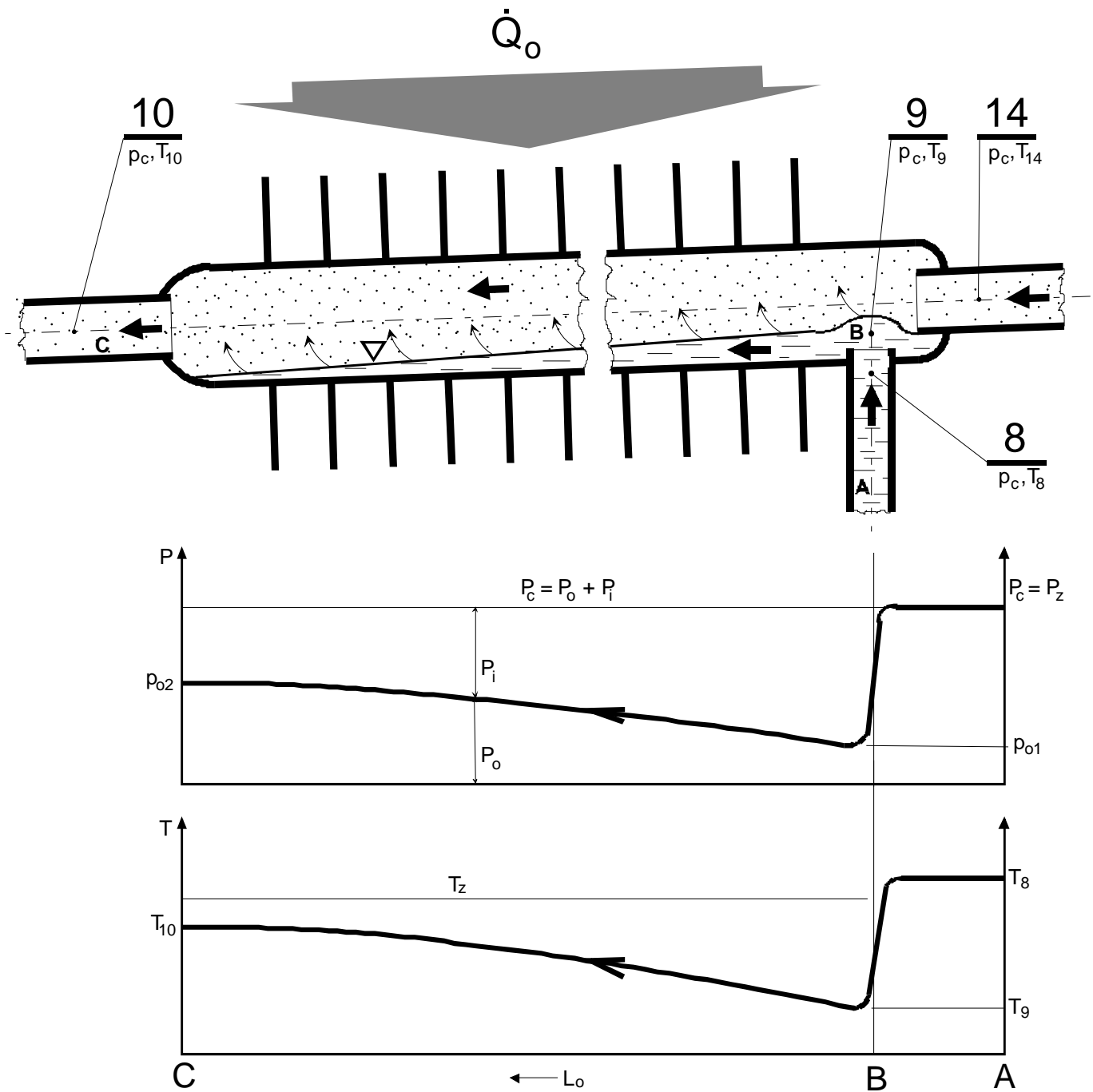
Rys. 1. Schemat modelowy parowacza w układzie absorpcyjno-dyfuzyjnym.

Rys. 2. Schemat modelowy absorbera w układzie absorpcyjno-dyfuzyjnym.

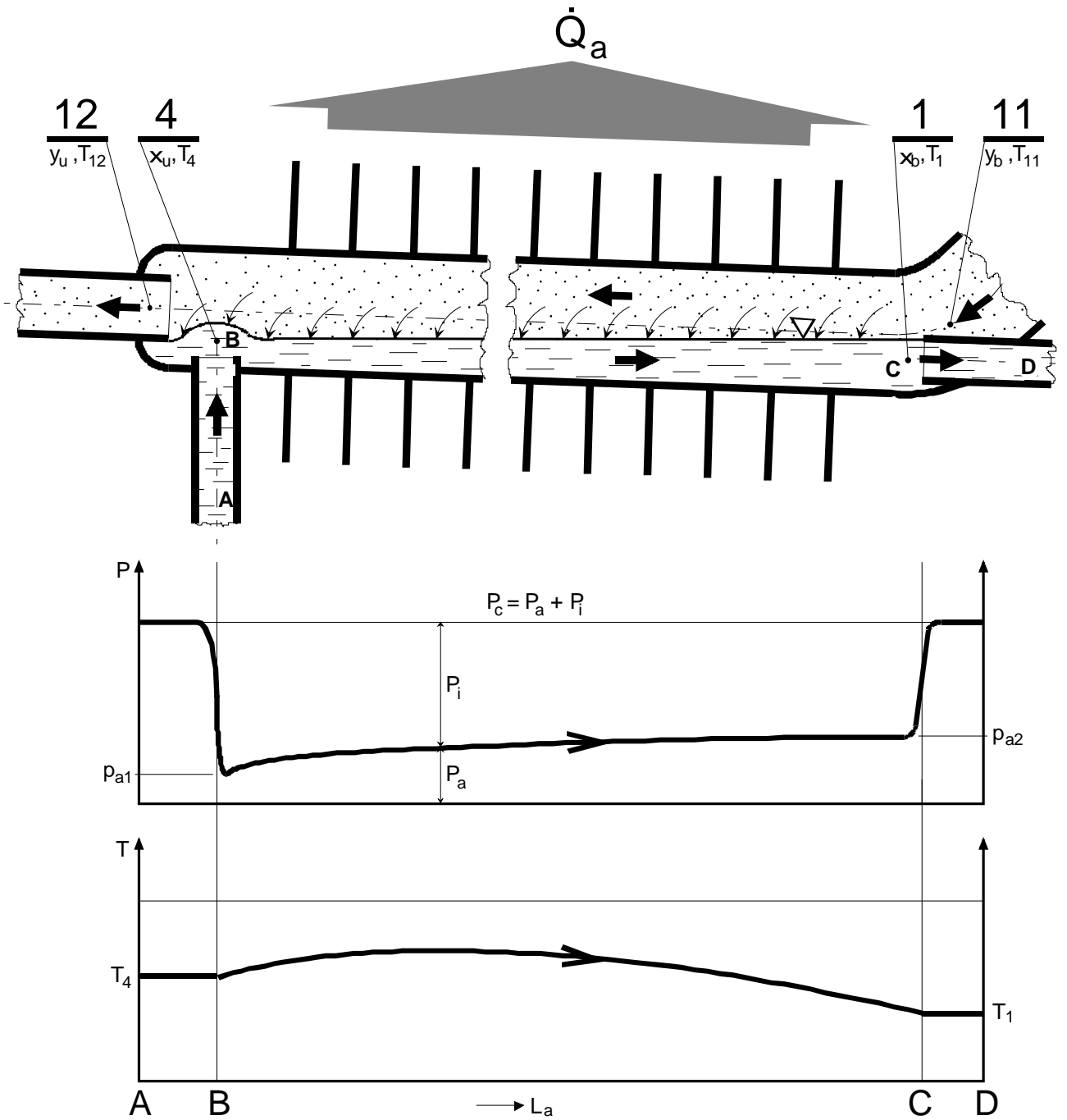
Rys. 3. Rzeczywisty obieg absorpcyjno-dyfuzyjny 1-2-3-4-7-9-10 na tle teoretycznego obiegu porównawczego 1t-2t-3t-4t-7t-10t na wykresie $\lg p - \frac{1}{T}$.

ODSTĘPSTWA RZECZYWISTEGO OBIEGU ABSORPCYJNO-DYFUZYJNEGO OD OBIEGU TEORETYCZNEGO (część II). (streszczenie)

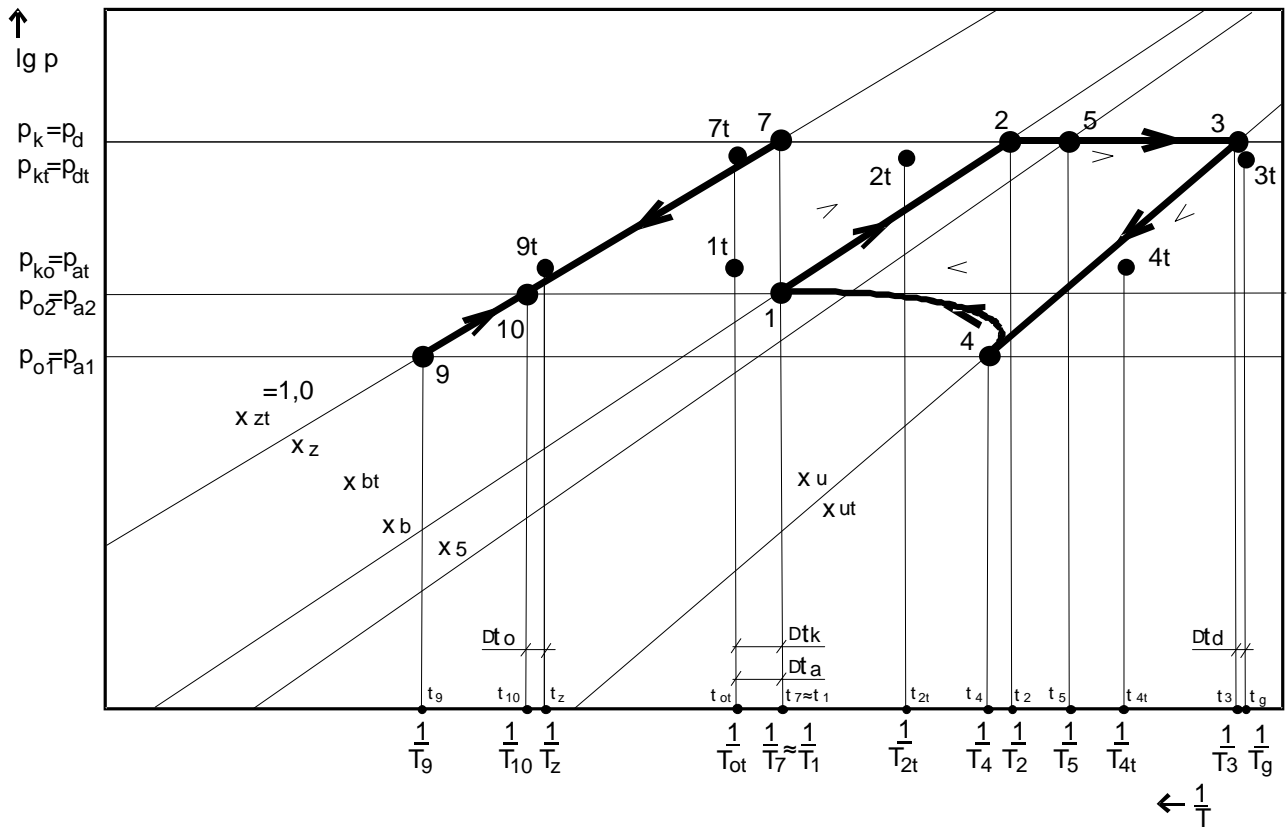
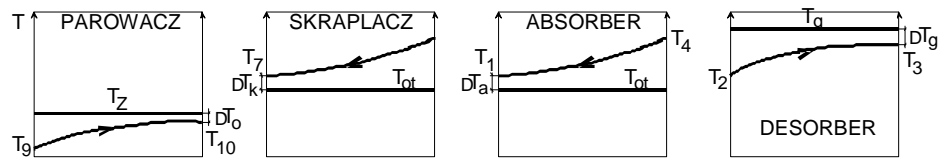
W artykule omówiono szczegółowo charakterystyczne cechy obiegu absorpcyjno-dyfuzyjnego, które odróżniają go od porównawczego obiegu teoretycznego i ukierunkowane na modelowanie termodynamiczne. Zaprezentowano rozkład ciśnień cząstkowych i temperatur w modelowym parowaczu i wykazano wpływ tego rozkładu na sposób modelowania procesu parowania w rzeczywistym obiegu absorpcyjno-dyfuzyjnym. Następnie pokazano analogiczny rozkład ciśnień i temperatur w modelowym absorberze, który pozwolił na odwzorowanie rzeczywistego obiegu absorpcyjno-dyfuzyjnego na wykresie $\lg p - \frac{1}{T}$. W oparciu o sformułowany w ten sposób obraz rzeczywistego obiegu absorpcyjno-dyfuzyjnego, przedstawionego na tle porównawczego obiegu teoretycznego, określono listę specyficznych cech, które należy uwzględnić w procesie konstruowania obiegu w rzeczywistym urządzeniu chłodniczym. Na zakończenie zasugerowano kierunek dalszych prac badawczych, polegający na przeniesieniu wykazanych zależności na przydatniejszy do obliczeń inżynierskich wykres entalpia-stężenie.

Rys. 1. Schemat modelowy parowacza w układzie absorpcyjno-dyfuzyjnym.

Rys. 2. Schemat modelowy absorbera w układzie absorpcyjno-dyfuzyjnym.

Rys.3. Rzeczywisty obieg absorpcyjno-dyfuzyjny 1-2-5-3-4-7-9-10 na tle obiegu porównawczego 1t-2t-3t-4t-7t-9t na wykresie $\lg p - 1/T$.